

сучасному світі. Здатність адаптуватися до змін та ефективно використовувати нові можливості є ключем до успіху в умовах невизначеності. Шлях до адаптивного розвитку вимагає системної стратегії, інновацій та готовності до постійного вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Гуріна О.В. Адаптивні моделі прогнозування фінансового забезпечення регіонального розвитку. *Modern Economics*. 2019. № 18(2019). С. 31-35. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V18\(2019\)-05](https://doi.org/10.31521/modecon.V18(2019)-05)
2. Статистика страхового ринку України. Національні рахунки України. URL: <https://forinsurer.com/stat>

МІСЦЕ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В ПЕНСІЙНОМ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Лелюк Н. Є., канд. екон. наук, доцент, Морозов І. О., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Пенсійне забезпечення займає важливе місце в соціально-економічному розвитку держави та служить індикатором рівня життя і добробуту її населення. У нашій країні система обов'язкового пенсійного страхування є багатофункціональним організмом, який працює під керівництвом Пенсійного фонду України – інституції, що є складовою частиною бюджетно-фінансової системи. Саме Пенсійний фонд України акумулює частину фінансових ресурсів держави задля здійснення пенсійних виплат.

Для непрацездатних пенсіонерів пенсія фактично стає основним джерелом їх існування. Відповідно до ст. 46 Конституції України, пенсія має забезпечувати рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом. На жаль, сьогоденні реалії такі, що ця вимога Конституції України не дотримується державою.

Сучасна пенсійна система України є результатом еволюційної трансформації інституту пенсійного забезпечення, який сформувався після здобуття незалежності на початку 90 років ХХ століття. Вона базується на солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яка в свою чергу побудована на механізмі пенсійного страхування, що передбачає персоніфікований розподіл через суспільні страхові фонди надходжень від працездатної частини населення на користь пенсіонерів. Джерелом коштів для фінансування пенсій є Пенсійний фонд, який формується на основі страхових внесків підприємств та громадян.

Починаючи з 2013 року в Україні виникла проблема в пенсійній системі, передумовами цього були: збільшення відсотків внутрішнього державного боргу, зростанням населення похилого віку, міграційними процесами, тінізації доходів, економічні проблеми в країні, через що зменшувалися обсяги

заробітної плати, і як результат надходження в державний бюджет та пенсійний фонд.

Загальна тенденція до старіння населення, зменшення народжуваності як в Україні, так і у всьому світі призводить до того, що необхідно реформувати наявні пенсійні системи. В розвинених країнах світу дана проблема вирішується вже протягом багатьох десятиліть та є досить суттєві позитивні досягнення в їх функціонуванні. Гарним прикладом можна назвати такі країни як Норвегія, Швеція, Данія, Німеччина, США. Головними складовими пенсійних систем цих країн є солідарні, накопичувальні, урядові, недержавні та страхові. В середньому розмір пенсійної виплати, яку отримує середньостатистичний пенсіонер має такий розподіл: 10-20% - це мінімальна пенсія, яка нараховується пенсіонерам, трудовий стаж яких відповідає нормам закону певної європейської країни, 30% - це умовно-накопичувальна пенсія, яка формується з заробітної плати, 50% - особисті накопичення.

В Україні пенсійна реформа проводиться з 2004 року. Проте, як і введення будь-якої реформи, вона теж проходить досить складний шлях. З одного боку, причиною гальмування є суттєвий вплив політичних ігор на рішення в просуванні. З іншого боку, неготовність населення до кардинальних змін. Опитування, проведене соціологічним центром Разумкова в рамках соціологічного дослідження щодо діючої пенсійної системи та до реформи, показало, що лише 2,8% опитаних задоволені розміром пенсії, 61% вважає, що наявної пенсії недостатньо на найнеобхідніше, а 33,5% говорить, що пенсії вистачає лише на мінімальні потреби. Проте підтримки щодо впровадження пенсійної реформи, а саме II та III рівень не знайшли підтримки. Цікавим фактом є те, що під поняттям «пенсійна реформа» громадяни вважають лише підняття пенсійного віку та скасування положення про достроковий вихід на пенсію. Про фундаментальні засади змін в системі пенсійного забезпечення загалом громадяни не знають [1].

З проблеми старіння населення виникає інша проблема – збільшення витрат з державного бюджету на пенсійний фонд. Рівень народжуваності значно менший за рівень смертності, що призводить до не відтворення населення. Збільшення тривалості життя та зменшення економічно-активного населення ускладнюють наповнення Пенсійного фонду. Хоча це не єдина причина.

На сьогодні ми маємо глибоку кризу в діючій системі пенсійного забезпечення в Україні. Кошти, які надходять на погашення дефіциту ПФУ з Державного бюджету, могли б бути використані на інші соціальні потреби. Перенаправлення фінансових вливань з виплат державних пенсій на інші соціально-економічні напрямки може безпосередньо стимулювати економічне зростання, надаючи більше коштів для інвестицій в інші соціальні та економічні сфери. Тому накопичувальні пенсії вважаються необхідними для підтримки солідарної системи пенсійного забезпечення.

Накопичувальна система дасть змогу значною мірою змінити рівень та якість життя людей пенсійного віку. Багато країн сприяє формуванню та

сприянню власних пенсійних заощаджень, якими керують в більшості випадків компанії зі страхування життя.

Ми говоримо про програми добровільного накопичувального страхування життя, які можуть стати як гарним доповненням до пенсій з солідарної системи, так і основним джерелом доходу для тих людей, які не мають постійного місця роботи, достатнього страхового стажу, або ж які не в змозі працювати до законодавчо встановленого пенсійного віку. Розмір виплат по таким програмам залежить від розміру щорічних внесків. Маючи власну накопичувальну програму кожна людина має змогу забезпечити себе соціальними гарантіями, які можуть фінансово покривати такі ризики, як смерть в результаті нещасного випадку або по хворобі, інвалідність, критичні захворювання, тощо. Умовами страхування передбачено можливість збереження вартості власних коштів за рахунок індексації, тобто покриття рівня інфляції, завдяки чому забезпечується максимальна ефективність полісу накопичувального страхування життя. Постає питання: скільки і коли потрібно заощаджувати? Головний принцип залежить від віку людини. Деякі фінансові експерти говорять про те, що по досягненню пенсійного віку чи в певні строки кожен може отримати значні кошти, якщо буде дотримуватись «головного правила». Воно полягає у тому, що щоб мати гарну фінансову підтримку в пенсійному віці людина, яка знаходиться у віці 30-40 років повинна вже мати заощадження, сума якого дорівнює 1-2 сум річного доходу. Відповідно: громадяни 40-50 років – повинні мати 3-4 суми річного доходу; 50-60 років – 6-7 сум; 60 і більше – 8-10 сум [2]. Ще існує гіпотеза, згідно якої експерти наводять "правило 80 відсотків" пенсійного планування, де зазначено, що слід планувати жити на 80 відсотках доходу до виходу на пенсію, а 20 відсотків відкладати [2], [3].

Законом України «Про страхування» передбачено особисте та корпоративне страхування життя [4]. Різниця полягає в тому, що в першому випадку кожен бажаючий самостійно робить заощадження, а в іншому – роботодавець надає цю послугу для своїх співробітників. Єдиною проблемою корпоративного страхування життя є норма закону, яка розподіляє накопичувальне страхування життя та пенсійні накопичувальні програми. Для організацій вигідно придбати страхові поліси лише в тих страхових компаніях, які в своєму переліку страхових продуктів мають пенсійні програми. Це означає, що за пенсійні програми організація не повинна сплачувати єдиний соціальний внесок, а за програми накопичувального страхування життя сплачується. Тому йде подвійне навантаження по витратам. Для уникнення непорозумінь на даному етапі потрібно звертати увагу на програмні пропозиції тих чи інших компаній зі страхування життя та обирати такі фінансові продукти, які відповідатимуть меті здійснення корпоративного пенсійного страхування.

В даний час, в Україні всього 5% населення скористались умовами III рівня пенсійного забезпечення.

Низький попит на страхові послуги в Україні зумовлений насамперед такими факторами:

- недовіра до непрозорого ринку страхування та фінансової системи загалом;
- немає дієвої системи захисту прав споживачів страхових послуг;
- фінансова необізнаність громадян у страхових продуктах;
- низька платоспроможність населення;
- неринкова поведінка страховиків щодо споживачів;
- низький рівень кваліфікації страхових посередників.

Для вирішення проблеми пенсійного забезпечення Україна та її громадяни мають дієві інструменти. Пенсійний Фонд України не в змозі самостійно забезпечувати навіть мінімальний рівень потреб громадян пенсійного віку. Але він наразі залишається єдиним джерелом доходів для нинішніх пенсіонерів. Для громадян середнього віку є фінансові установи, за допомогою яких можливо забезпечити гідне життя в поважному віці. Страхові компанії можуть бути повноправними учасниками системи недержавного пенсійного страхування, виконуючі важливу соціальну функцію стабілізації рівня життя громадян у пенсійному віці або при дожитті до похилого віку. Незважаючи на суттєві переваги програм накопичувального страхування життя, вони ще не досить поширені на теренах нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Фінансові, соціальні та правові аспекти пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://razumkov.org.ua/uploads/article/2017-PENSII.pdf>
2. What's the Median Retirement Savings by Age. Synchrony: [Electronic recourse] - Access mode: <https://www.synchronybank.com/blog/median-retirement-savings-by-age/>
3. How much should you have saves by age. Forbes: [Electronic recourse] - Access mode: <https://www.forbes.com/advisor/personal-finance/how-much-should-you-have-saved-by-age/>
4. Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 86/96-ВР. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

*Лисьонкова Н. М., канд. екон. наук, доцент, Васільєва К. О., магістр,
Український державний університет залізничного транспорту*

Економічна безпека підприємства є одним з ключових факторів його успішного функціонування та конкурентоспроможності на ринку. Економічна безпека підприємства визначається як стан захищеності його від негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища, який забезпечує стабільний розвиток та досягнення поставлених цілей. Економічна безпека підприємства має багато складових, серед яких особливе місце займає фінансова складова [1].

Фінансова складова економічної безпеки підприємства характеризує ступінь захищеності його фінансових ресурсів, а також ефективність їх використання. Фінансова безпека підприємства залежить від багатьох факторів,